

УДК 355.4:355.319

С.В. Гузченко, С.П. Ярош

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Харків

АНАЛІЗ ДОСВІДУ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ МІЖВИДОВИМИ ТАКТИЧНИМИ ГРУПАМИ В ХОДІ ВІЙН І ЛОКАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ

В статті на основі аналізу досвіду застосування міжвидових тактичних груп у ході війн і локальних конфліктів визначаються фактори, які необхідно враховувати при застосуванні підрозділів у складі міжвидових тактичних груп, і формулюються вимоги, реалізація яких забезпечує можливість їх ефективних дій.

Ключові слова: бойові дії, міжвидова тактична група, підрозділ, застосування.

Вступ

Постановка проблеми. Зміна характеру сучасних воєнних конфліктів, удосконалення існуючих і поява нових форм і способів застосування військ (сил), вимагає впровадження в Збройних Силах (ЗС) України нових стандартів, що направлені на цілеспрямоване набуття органами військового управління й військовими частинами (підрозділами, кораблями) визначених оперативних (бойових) спроможностей для виконання конкретного переліку завдань, прийняття нестандартних, творчих рішень командирами всіх рівнів, підвищення тактичної грамотності офіцерів, готовності органів військового управління, військових частин (підрозділів, кораблів) до дій у складі міжвидових угруповань, ведення нелінійних, випереджувальних дій для досягнення оперативної гнучкості та мобільності військ (сил).

Аналіз сучасних воєнних конфліктів [1, 2, 4] показує, що їм притаманні такі риси: широке застосування новітніх систем озброєння та військової техніки, високоточної зброї, засобів повітряного нападу, розвідки й радіоелектронної боротьби; підвищення оперативності та якості управління в результаті переходу до глобальних інтегрованих автоматизованих систем управління військами й зброєю; високий ступінь одночасного поразення військ і об'єктів на всю глибину ведення воєнних дій, широкий і швидкий маневр військами (силами) і вогнем, використання мобільних угруповань військ (сил).

При цьому проглядається стійка тенденція підвищення ролі міжвидових тактичних груп (МТГ) при вирішенні бойових завдань у ході військових конфліктів кінця ХХ початку ХХІ століття.

Значно впливають на створення та застосування міжвидових тактичних груп у локальних війнах і збройних конфліктах сучасності: наявність завдань, які доцільно вирішувати із застосуванням зазначених груп; оснащення частин (підрозділів) новітніми зразками озброєння та військової техніки; особливості фізико-географічних умов театру воєнних дій;

наявність технічних можливостей у командирів для оцінювання оперативно-тактичної обстановки в масштабі часу близькому до реального; терміни виконання завдань і прогнозовані втрати військ сторін; готовність особового складу з'єднань (частин) діяти в складі міжвидових тактичних груп тощо.

Аналіз літератури. Сьогодні в літературі, здебільшого розрізнено, наводяться приклади створення та застосування міжвидових тактичних груп [1 – 4]. У [1, 4] розглядається досвід створення та застосування угруповання військ (сил) (УВ(С)) в операціях другої половини ХХ – початку ХХІ століття з точки зору російської воєнної школи. У збірнику [2] наведені приклади дій військових частин (підрозділів) у збройних конфліктах другої половини ХХ та на початку ХХІ століття. У [3] аналізується сукупність факторів, які впливають на створення УВ(С) у операціях ЗС України.

Але в жодному з приведених джерел не аналізуються прийоми та способи застосування підрозділів у складі міжвидових тактичних груп.

Метою статті є аналіз досвіду застосування міжвидових тактичних груп, визначення факторів, що впливають на підготовку та ведення бойових дій міжвидовими тактичними групами, та вимог, які необхідно забезпечити для їхнього ефективного застосування.

Основна частина

Під міжвидовою тактичною групою в рамках даної роботи розуміється розташовані (розгорнуті) відповідним чином у смузі (районі) підрозділи військових частин видів ЗС України, родів військ (сил), спеціальних військ, матеріально-технічного та медичного забезпечення, що призначені для виконання певних завдань у бойових і спеціальних діях.

Аналіз підготовки та ведення бойових дій міжвидовими тактичними групами може бути проведений на прикладі їх застосування в ході ведення бойових дій у В'єтнамі, Афганістані, Іраку.

При проведенні широкомасштабних операцій в Афганістані, В'єтнамі, Іраку МТГ застосувались як у

часткових операціях, так і в ході бойових дій (за змістом – стабілізаційних) проти озброєних формувань. На відміну від широкомасштабних операцій останні проводились обмеженим складом сил і засобів за рішенням відповідних командувачів контингенту або рішеннями командирів з'єднань і частин цього контингенту на основі оперативних і перевірених даних, які отримувалися від агентурної та військової розвідки, а також від місцевого населення.

Мета часткових операцій та бойових дій полягала в розгромі (знищенні, нейтралізації, обмеженні дії) угруповань озброєних формувань, збереженні боєздатності своїх військ, охороні й обороні військових об'єктів, комунікацій та інших об'єктів інфраструктури.

Оперативними (тактичними) завданнями при цьому були: блокування й знищення загонів (груп) озброєної опозиції в короткі терміни та обмеженим складом сил і засобів; перекриття шляхів постачання озброєних формувань зброєю та боєприпасами; забезпечення необхідних умов повсякденної бойової діяльності з'єднань, частин, підрозділів; охорона й оборона військових об'єктів, комунікацій об'єктів інфраструктури.

Залежно від достовірності інформації (розвідданих) і характеру виявлених об'єктів противника часткові операції (бойові дії) розпочиналися через 1 – 3 доби після виявлення противника. Вони були найбільш ефективними в разі, коли противник був виявлений на відстані 10 – 15 км від пунктів дислокації з виходом у призначений район у темний час доби [2]. Бойові завдання до підрозділів доводились за 2 – 3 години до початку висування, з тим, щоб вони встигли завершити підготовку, але не змогли розголосити дані про терміни, райони бойових дій, сили й засоби, що залучаються [2].

За тактичними прийомами та способами виконання завдань часткові операції (бойові дії) у цілому не відрізнялись від великомасштабних операцій.

Командування контингенту в основу часткових операцій (бойових дій) поклало раптовість їх початку, швидкоплинність проведення та мобільність застосування сил і засобів.

Бойові дії сухопутних підрозділів підтримували літаки бомбардувальники тактичної та армійської авіації, як приклад, бомбардувальники В-52 (В'єтнам), винищувачі-бомбардувальники Су-17, вертольоти Мі-24, Мі-8 (Афганістан), літак АС-130U "Spectrum", вертольоти АН-64 "Apache", УН-60 "BlackHawk", Bell ОН-58D "Kiowa Warrior" (Ірак) та ін. [1, 2].

Міжвидові тактичні групи, які приймали участь у проведенні стабілізаційних і спеціальних дій, мали такий орієнтовний склад [1, 2]:

а) мотострілецький батальйон, танкова рота (без взводу), артилерійська батарея, вогнеметне

відділення, мінометний взвод 82-мм мінометів, взвод автоматичних станкових гранатометів (АГС-17), два колійних мінних трала (КМТ-5), дві інженерні машини розгородження (ІМР), один бульдозер танковий універсальний (БТУ);

б) піхотний батальйон, танковий взвод, мінометний взвод 82-мм мінометів, артилерійська батарея, два БТР-50ПБ афганської армії.

Підтримували ці МТГ (а, б) авіаційний полк, окрема авіаційна ескадрилья та ланка винищувачів-бомбардувальників Су-17;

в) 2 окремі бронекавалерійський полк (обркп), 61 окремі механізований батальйон (омб) (залучалися бойові підрозділи загальною чисельністю близько 2 200 чоловік) у бойову групу входили 19 танків М1 "Abrams", вісім БМП М-113А-2, більше 140 автомобілів М998 "НММВВ", а також більше 65 вантажних автомобілів забезпечення; літак АС-130U "Spectrum", вісім вертольотів УН-60 "BlackHawk" та 17 вертольотів Bell ОН-58D "Kiowa Warrior".

Заслугує на увагу те, що після завершення розгрому великих за чисельністю загонів противника, підрозділи діяли в зоні ведення бойових дій не 4 доби, а більше. При цьому до 60 діб у тісній взаємодії з місцевими племінними й виконавчими органами влади, вони виявляли нові (раніше не розвідані) банди в зоні або в місцях їх розташування після відходу та знищували їх, а також виявляли бандформування в населених пунктах і заарештовували їх учасників. Одночасно підрозділи контингенту надавали допомогу керівництву провінції в установленні місцевих органів влади у звільнених районах, та їх укріплення, зокрема створювалися органи державної влади, призначалася адміністрація, видавалася зброя, організовувалося початкове навчання загонів поліції, міліції та інших військових формувань, надавалася допомога місцевому населенню.

Прикладами успішного застосування міжвидових тактичних груп можуть бути такі факти.

Знищення збройних формувань повстанців під час війни в Афганістані (1979 – 1989 роки) [2].

Для знищення повстанців було виділено два мотострілецьких, один окремі розвідувальний батальйони, окрема вертолітна ескадрилья й два артилерійських дивізіони. Дії радянських військ підтримувала піхотна дивізія урядових військ Афганістану.

При висадженні тактичних повітряних десантів, для забезпечення скритності висадки, застосували воєнні хитрощі, які полягали в тому, що десантування здійснювалось з використанням вертольотів Мі-6, які звичайно застосовувались для перевезення вантажів. Розвідка противника, знаючи цю особливість їх використання, не приділила уваги прольоту цих вертольотів.

Отже, протягом доби було розгромлено великий загін моджахедів, знищено базу й навчальний центр з підготовки повстанців. Були захоплені склади зброї, боєприпасів, продовольства та іншого майна. Досягнення мети операції значною мірою було забезпечено скритністю їх підготовки, застосуванням маневру повітрям з уведенням противника в оману, чіткою взаємодією підрозділів і застосуванням різнорідних сил і засобів для досягнення мети дій.

Знищення загону повстанців силами посиленого мотострілецького батальйону в ході участі військ СРСР в Афганістані [2].

Після вивчення обстановки й умов місцевості було прийнято рішення щодо знищення загону польового командира Каюма силами мотострілецького батальйону за підтримки артилерії й авіації спільно з ротою урядових військ Афганістану. Успіх дій значною мірою був забезпечений застосуванням воєнних хитроців, уведення противника в оману, скритним висунуванням і блокуванням району розташування противника, рішучими діями тактичного повітряного десанту та спільним застосуванням сил і засобів різних родів військ і спеціальних військ.

Спеціальна операція в ході Громадянської війни між Північним і Південним В'єтнамом за участю США (1964 – 1973 роки) [2].

Бойові дії мали осередковий характер, проводилися не на суцільному фронті, а за окремими напрямками без чітко вираженого переднього краю, флангів, тилу, без постійного зіткнення військ.

У цих діях, як правило, брали участь декілька батальйонів, часто із залученням літаків і вертольотів армійської авіації.

Способи розгрому противника “Кільце” (рис. 1) і “Кігті” (рис. 2) здійснювалися із залученням вертольотів армійської авіації для перекидання підрозділів у район проведення операції. Кожному батальйону призначалася своя зона висадки, куди підрозділи й висаджувалися.

Успіх дій підрозділів, що наступають, обов'язково підтримувався вогнем артилерії, вертольотів вогневої підтримки та ударами тактичної, а іноді й стратегічної авіації (бомбардувальників В-52).

Дії оглядових груп (аеромобільно-пошукові дії) (Афганістан, 1979 – 1989 роки) [2].

Прикладом успішної міжвидової взаємодії підрозділів спеціального призначення (СПП) з оперативними агентурними групами (ОАГ) і підрозділами радіо- і радіотехнічної розвідки, а також фронтовою й армійською авіацією є дії 4 загону СПП у період 12 – 13 травня 1987 року по знищенню великого каравану.

Успіх дій 4 загону СПП забезпечили [2]:

- оперативність реалізації даних ОАГ, підтверджених радіорозвідкою разом із глибоким знанням бойовиків у зоні відповідальності загону, грамотна оцінка обстановки та місцевості;
- висока готовність резерву, яка дозволила прибути в район ведення бою групи через 20 хв., а бронегрупи через 1,5 год.;
- чітка взаємодія з центром бойового управління армії та командним пунктом військовоповітряних сил щодо своєчасного забезпечення бою загону силами артилерії та авіації;
- уміння офіцерів управляти вогнем артилерії та наводити авіацію;

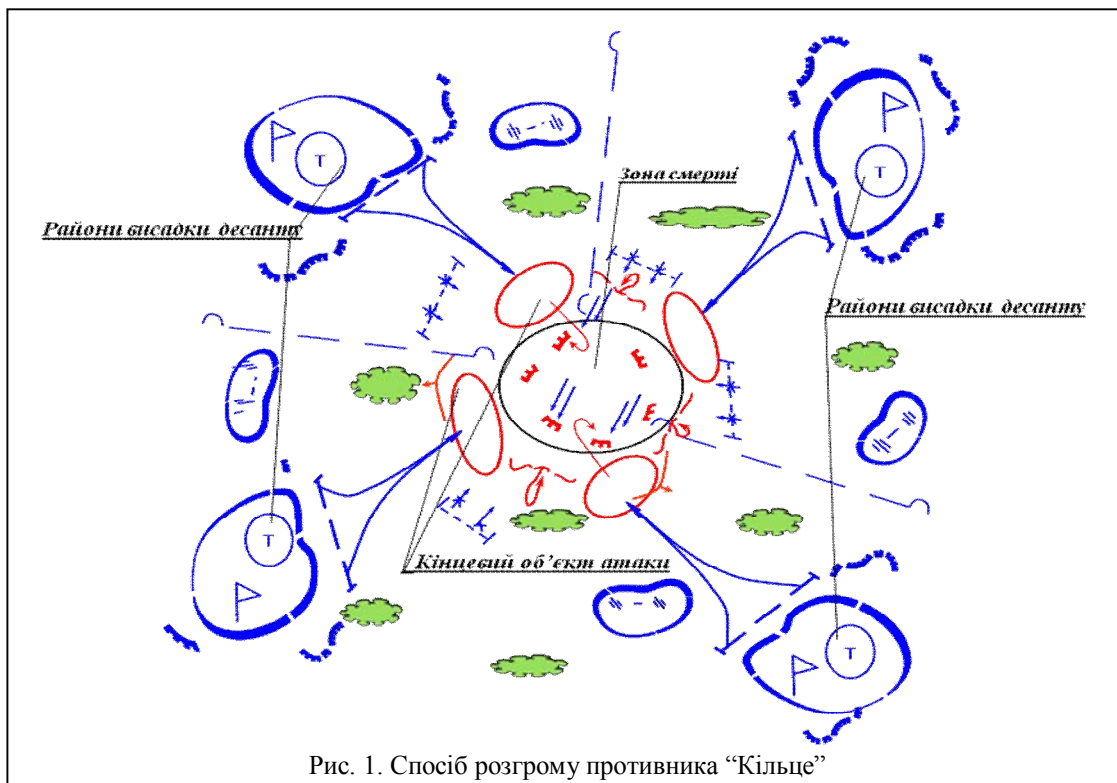

Рис. 1. Спосіб розгрому противника “Кільце”

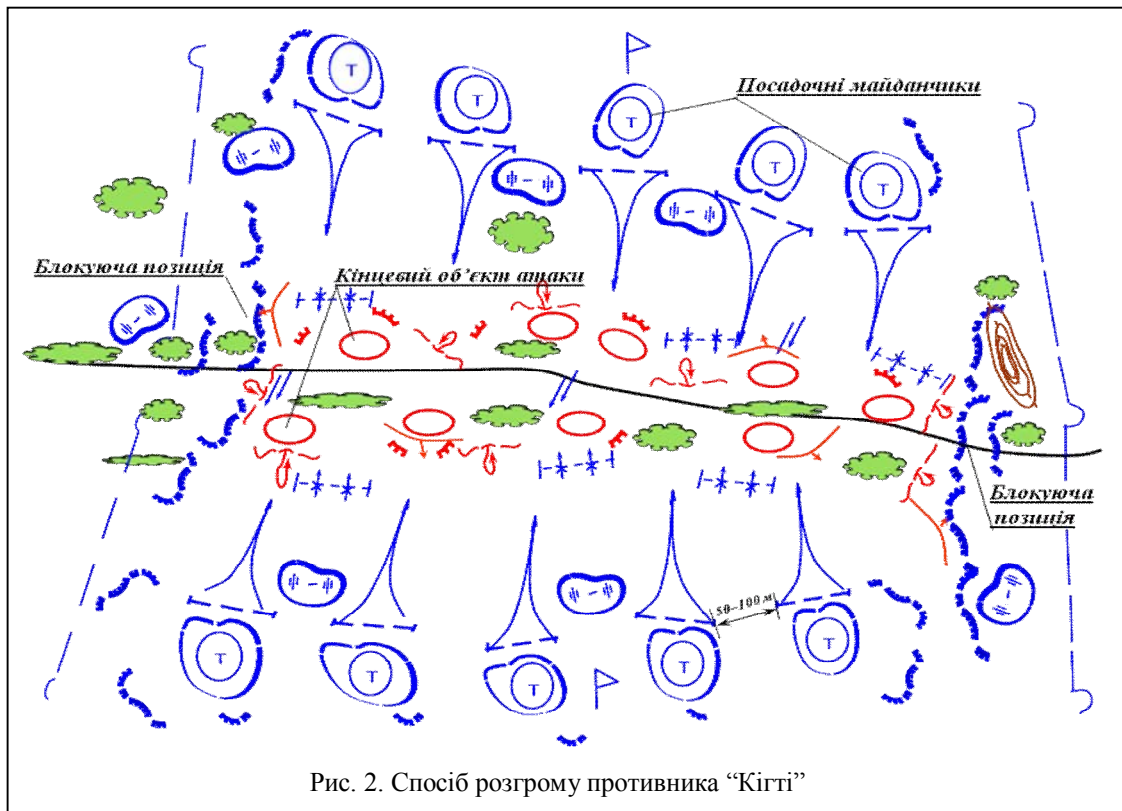

Рис. 2. Спосіб розгрому противника "Кігті"

– високий моральний дух, мужність, стійкість і сміливість особового складу загону СпП;

– уміле керівництво та управління діями групи з боку командування загону та бригади СпП.

Здійснення пошуку та проведення операції по зачистці в населеному пункті в ході військової операції Багатонаціональних сил в Іраку, 2004 рік.

Сумісний загін у складі 2 обрпк США, 61 омб ЗС України загальною кількістю близько 2 200 військовослужбовців розпочав проведення спеціальної військової операції "Бунтівний ятаган" з метою припинення безладдя в м. Ель-Кут. Повітряну підтримку дій здійснювали: літак AC-130U "Spectrum", вісім вертольотів UH-60 "BlackHawk" та 17 вертольотів Bell OH-58D "Kiowa Warrior".

Аналіз спеціальної військової операції "Бунтівний ятаган", проведеної підрозділами 2 обрпк і 61 омб по знищенню незаконних збройних формувань, дозволяє визначити деякі фактори, які привели до її швидкого успіху:

– висока ефективність усіх видів розвідки, зв'язку, процесу цілевказання, а також засобів ведення бою в нічний час;

– широке застосування потужної обчислювальної техніки для збору, обробки та розподілу розвідувальної інформації, а також планування бойових дій;

– високий професіоналізм особового складу з питання ведення бойових дій у місті в нічних умовах;

– наявність ефективних засобів повітряної підтримки ЗС США та налагодженої взаємодії між ними та наземними силами;

– оптимізація складу бойових груп та їх озброєння для ведення бойових дій у місті;

– якісне всебічне забезпечення операції.

Дії в разі виникнення позаштатних ситуацій (обстрілів, засідок та ін.), вихід із бою (військова операція Багатонаціональних сил в Іраку, 2004 рік).

Покажемо є відхід третьої механізованої роти (мр) 61 омб, яка охороняла тимчасовий уряд США в провінції Васіт. Для визначення найбільш оптимального варіанта відходу було проведено повітряну розвідку двома вертольотами AH-64 "Apache".

Відхід підрозділу та евакуація представників тимчасового уряду США в район розташування базового табору "Дельта" здійснювався в обхід вогневих позицій бойовиків через населений пункт Ель-Муваффакія на максимальній швидкості під прикриттям бойових вертольотів AH-64 "Apache".

Завдяки грамотно спланованим і узгодженим діям органів управління, відмінній підготовці особового складу 61 омб, злагодженим діям підрозділів, які забезпечували відхід у даній ситуації вдалося здійснити вихід з оточення 3 мр, уникнувши обстрілу з боку бойовиків і зберегти життя особового складу.

Приведений вище аналіз і наведені приклади свідчать про ефективне застосування військ (сил) у складі міжвидових тактичних груп у різних формах ведення бойових дій.

Висновки

1. Трансформація головних принципів застосування збройних сил провідних у воєнному відношен-

ні країн світу у військових конфліктах сучасності, пошук і впровадження дієвих механізмів щодо визначення раціонального складу військ (сил), їх організаційної структури, порядку підготовки та застосування у відповідь на реальні виклики та загрози, характер і можливий масштаб воєнних (бойових) дій майбутнього дають підстави стверджувати про формування тенденції застосування військ для вирішення бойових завдань у складі міжвидових тактичних груп.

2. Проведений аналіз дозволив виділити такі фактори, які необхідно враховувати при застосуванні військ (сил) у складі міжвидових тактичних груп: зміст бойового завдання, що виконується; умови місцевості, в якій ведуться бойові дії; раптовість початку бойових дій, швидкоплинність проведення та мобільність застосування сил і засобів у сучасних військових конфліктах; проведення активних заходів бойових дій переважно в темний час доби; можливості всіх видів розвідки; наявність засобів зв'язку, цільовказання, їх сумісність, а також наявність засобів ведення бою в нічний час; значний відсоток часу дій в умовах відсутності зв'язку з командуванням та ін.

З урахуванням цього при підготовці та застосуванні МТГ необхідно забезпечити:

- високий професіоналізм особового складу з питання ведення бойових дій, у тому числі й у нічних умовах;

- навченість особового складу, залученого до МТГ, сумісним діям;

- спроможність органів управління ефективно управляти МТГ;

- широке використання цифрових карт місцевості, на яких відображаються дані від різнотипних засобів розвідки, у тому числі космічної;

- використання відеоматеріалів практично в реальному масштабі часу, друківані карти використовувати обмежено;

- широке застосування потужної обчислювальної техніки для збору, обробки та розподілу розвідувальної інформації, а також планування бойових дій;

- наявність ефективних засобів повітряної підтримки та налагодженої взаємодії між ними та наземними силами;

- оптимізація складу бойових груп та їх озброєння для ведення бойових дій у різних умовах;

- якісне всебічне забезпечення ведення бойових дій як у ході їх підготовки, так і веденні;

- доведення обмеженої інформації до всіх підрозділів МТГ у частині стосовній до початку бойових дій;

- спроможність керівництва МТГ налагодити тісну взаємодію з місцевими органами влади, адміністраціями.

3. Для забезпечення ефективного застосування міжвидових тактичних груп необхідно провести дослідження, у ході яких розробити методіку оцінювання бойових можливостей міжвидових тактичних груп і рекомендації щодо вдосконалення підготовки та ведення бойових дій міжвидовими тактичними групами.

Список літератури

1. *Военное искусство в локальных войнах и вооруженных конфликтах: военно-исторический труд.* – М.: Воениздат, 2009. – 764 с.

2. *Збірник оперативних і тактичних прикладів дій військ (сил) у збройних конфліктах сучасності (Збірник підготовлено під загальним керівництвом начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України генерал-полковника Замани В.М. авторським колективом Головного оперативного управління Генерального штабу Збройних Сил України спільно з видами Збройних Сил України, Національним університетом оборони України імені Івана Черняхівського, Центральним науково-дослідним інститутом Збройних Сил України та структурними підрозділами Генерального штабу Збройних Сил України).* – К: ГШ, 2013. – 135 с.

3. *Стрижевський В.В. Розвиток загальної тактики в локальних війнах і збройних конфліктах другої половини ХХ та на початку ХХІ століть: монографія / В.В. Стрижевський.* – К.: НАОУ, 2006. – 272 с.

4. *Локальні війни та збройні конфлікти другої половини ХХ століття (Історико-філософський аспект): монографія / О.І. Гуржій, С.П. Мосов, В.Д. Макаров та ін.* – К.: Знання, 2006. – 356 с.

Надійшла до редколегії 4.12.2013

Рецензент: д-р військ. наук, проф. І.О. Кириченко, Академія внутрішніх військ МВС України, Харків.

АНАЛИЗ ОПЫТА ВЕДЕНИЯ БОЕВЫХ ДЕЙСТВИЙ МЕЖВИДОВЫМИ ТАКТИЧЕСКИМИ ГРУППАМИ В ХОДЕ ВОЙН И ЛОКАЛЬНЫХ КОНФЛИКТОВ

С.В. Гузченко, С.П. Ярош

В статье на основании анализа опыта применения межвидовых тактических групп в ходе войн и локальных конфликтов определяются факторы, которые необходимо учитывать при использовании подразделений в составе межвидовых тактических групп, и формулируются требования, реализация которых обеспечивает возможность их эффективных действий.

Ключевые слова: боевые действия, межвидовая тактическая группа, подразделение, применение.

THE ANALYSIS OF THE EXPERIENCE OF ENGAGEMENT INTERSPECIFIC TACTICAL GROUPS DURING THE WAR AND LOCAL CONFLICTS

S.V. Guzchenko, S.P. Yarosh

In the article on the basis of the analysis of experience of interspecies tactical groups in wars and local conflicts are determined by factors that should be considered when using the units as part of inter-specific tactical groups and requirements are formulated, the realization of which provides the ability of their effective actions.

Keywords: fighting, interspecies tactical groups, unit, application.